

TDT4100 - unntak

- Litt mer om unntak

Læringsmål for unntakshåndtering

- Objektorientering
 - Håndtering av unntak (eng: exceptions)
- Java-programmering
 - Håndtering av unntak
 - Exception-objekter og –klasser
 - try, catch og finally
 - throw og throws
- VS Code
 - Se på klassehierarki med F4

Unntakshåndtering

- Motivasjon - hvorfor unntakshåndtering
- Basismekanismen
 - Hvordan fange andres unntak med **try/catch**
 - **Exception**-objekter
 - Hva skjer ”egentlig” når unntak oppstår?
- Litt mer avansert
 - Unntak og arv
 - **Exception**-objekter er strukturert i et klassifiseringshierarki
 - checked vs. unchecked
 - Hvordan si fra om unntak med **throws**
 - Eksempel på checked unntaksklasse: `IOException`
 - Bruk av **finally**

Unntak (eng: exceptions)

- I et program er det mye som kan gå galt
 - koden kan inneholde feil som viser seg ved kjøring, f.eks. at attributter får gale verdier eller det er inkonsistens mellom to ender av en relasjon
 - uønskede, men forventede ting skjer, som det vil kludre til koden å håndtere overalt i koden, f.eks. at en filoverføring brytes og må gjenopptas senere
 - hvordan returnere info om feilsituasjoner, til forskjell fra normal verdier?
 - omgivelsene kan endre seg underveis, slik at uventede situasjoner oppstår, f.eks. en fil som slettes mens programmet leser fra eller skriver til den
- Hva gjør en programmerer med slikt?

Unntak (eng: exceptions)

- Det finnes to prinsippielt ulike strategier for å håndtere slikt:
- **Proaktivt:** En kan (fortvilt) prøve å unngå feil, f.eks. ved
 - bedre metoder for å avdekke behov og krav
 - grundig gjennomgang av kode før den ”settes i produksjon”
 - bedre og grundigere testing, slik at flere feil lukes bort
- **Reaktivt:** En kan oppdage og reagere på dem på en ryddig måte
 - validering av input fra omgivelsene (filer, nettet, brukere, ...) og parameterverdier til metoder, slik at feil ikke får forplante seg videre.

Unntak (eng: exceptions)

1. En kan (fortvilt) prøve å unngå feil
 2. En kan oppdage og reagere på dem på en ryddig måte
- Det vil alltid gjenstå feil en ikke har oppdaget og situasjoner en ikke har forutsett, som gjør at en må regne med unntak.
 - Det har vist seg å være ryddigere å håndtere unntakene vha. en egen unntaksmekanisme
 - Java har en mekanisme for å si fra om og håndtere slike unntak, som gjør at kode for normalsituasjonen ikke blir for tilkludret.

Unntaksmekanismen

- Java sin unntaksmekanisme er todelt
 - **throw** brukes for å si fra om at et unntak har oppstått (eng: throw an exception)
 - **throw** brukes internt av Java når vi bruker språket og standardklassene feil, f.eks. følger en null-referanse
 - velger å si at **throw** *utløser* unntak, ikke ~~kaster~~!
 - **try { ... } catch (...) { ... }** brukes for å angi at en er beredt til å håndtere en bestemt type unntak (eng: catch an exception)

Unntaksmekanismen

- Java sin unntaksmekanisme er todelt:
throw utløser unntak
try/catch håndterer dem
- **throw** <unntaks-objekt> brukes for å si fra om at et unntak har oppstått
 - f.eks. **throw** new IllegalArgumentException(«Feil, alarm!»);
 - **throw** brukes internt av Java når vi bruker språket og standardklassene feil, f.eks. følger en null-referanse
 - Vi sier *utløse* unntak, ikke ~~kaste~~!

Unntaksmekanismen

- `try { ... }`
`catch (<unntaksklasse>...) { ... }`

brukes for å angi at en er beredt til å håndtere en bestemt type unntak

– f.eks.

```
String input = ... // leser input
```

```
try {
```

```
    int num = Integer.valueOf(input); // gjør om input til et tall
```

```
catch (NumberFormatException nfe) {
```

```
    System.out.println(«Du må skrive inn et gyldig tall»);
```

```
}
```

Unntaksobjekter

- Instanser av (subklasser av) **Exception**, brukes for å lagre data om unntaket
 - **Exception**-objektet bør inneholder relevant informasjon om hva som gikk galt.
 - **catch**-setningen angir hvilke typer **Exception**-instanser den kan "ta imot", dvs. instanser av hvilke subklasser den håndterer. Data fra **Exception**-instansen som er "utløst" kan brukes i **catch**-koden for å finne ut hva som evt. kan gjøres med situasjonen.
- Under vil **nfe** referere til en instans av *unntaksklassen* `NumberFormatException`:

```
String input = ... // leser input
try {
    int num = Integer.valueOf(input); // gjør om input til et tall
} catch (NumberFormatException nfe) {
    System.out.println(«Du må skrive inn et gyldig tall»);
}
```

try/catch og kall-stacken

- Når **throw** utløser unntak, så avbrytes metodekallene på stacken én etter én
- **catch** setter opp sperrer for avbrytingen så programmet kan fortsette som «normalt»

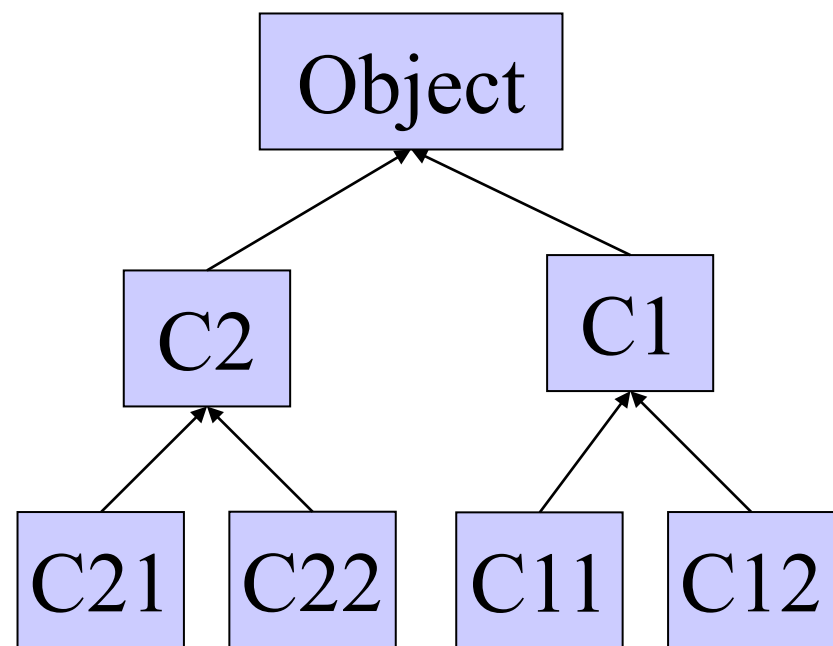
```

        throw new IllegalArgumentException(«...»)
met6()  _____
met5()  _____ catch (IOException e) { ... }
met4()  _____
met3()  _____ catch (IllegalArgumentException e)
met2()  _____ { ... }
met1()  _____

```

Lynkurs i arv

- Klasser struktureres i et hierarki, f.eks. C1, C11, C12, C2, C21, C22
- Et objekt laget som en instans av en klasse C, er **instanceof** C og alle C sine superklasser

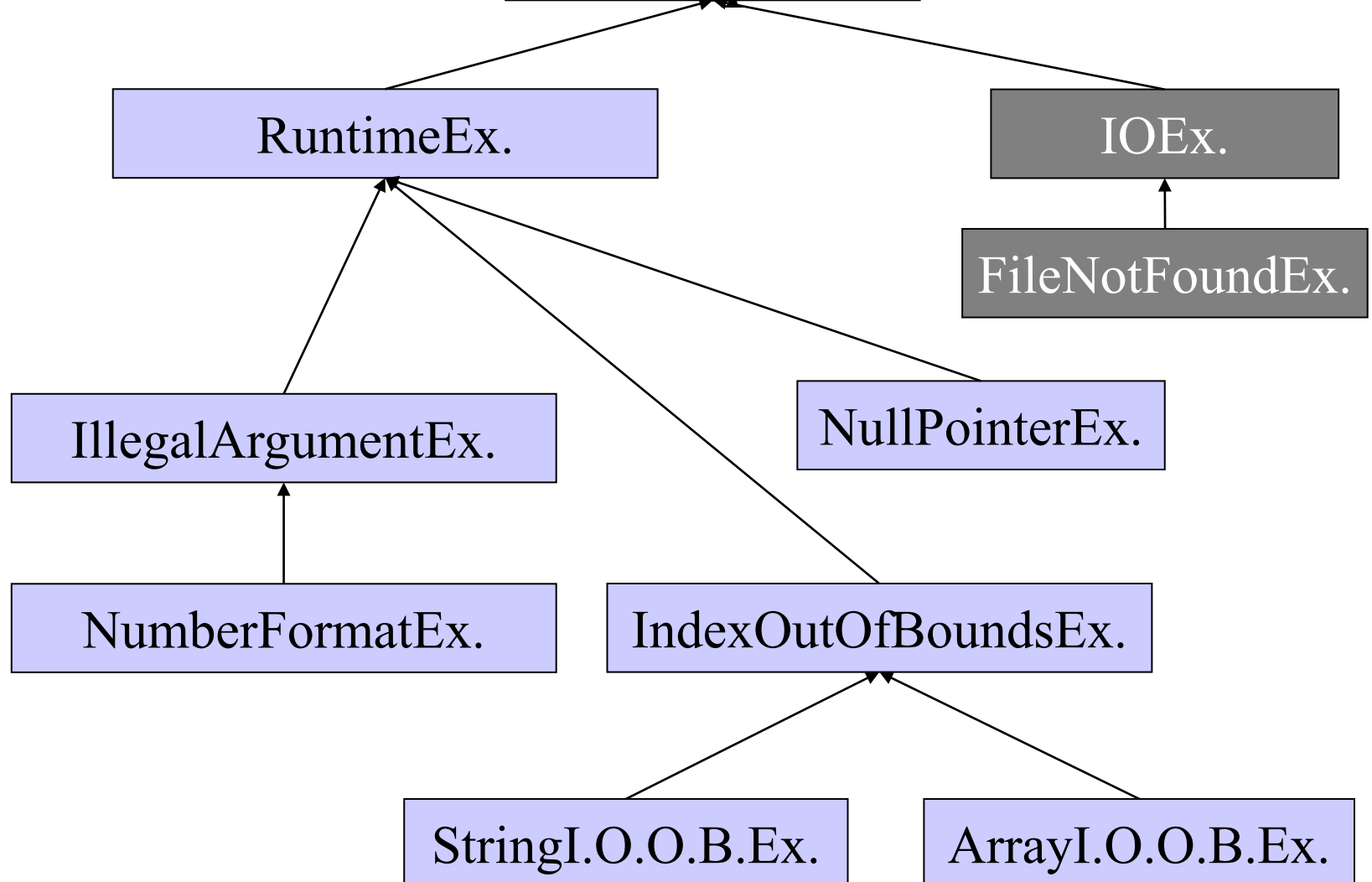

→ peker på superklassen

```

C21 c21 = new C21();
c21 instanceof C2 == true
  
```

Exception -hierarki

throw

- Java-maskineriet utløser spesifikk unntak i spesifikke feilsituasjoner f.eks. når du prøver å gjøre ulovlige ting med null-verdier, deler på 0, refererer forbi enden av en tabell/array, osv.
- Du bør selv bruke throw når du oppdager at noe er galt, som ikke kan håndteres på en god måte der problemet oppdages, f.eks. bruke `throw new IllegalArgumentException("...")`, dersom du oppdager at et parameter har en ugyldig verdi
- Du kan velge blant eksisterende Exception-klasser eller definere nye (krever bruk av arv)

```
try { ... }
```

```
catch { ... }
```

oppsummert

- **throw** sier fra at et unntak har oppstått
- **try/catch** sier fra at vi i løpet av utførelsen av en kodesnutt kan håndtere en eller flere typer unntak, dersom de måtte oppstå
- Dersom et unntak oppstår og vi har en tilsvarende catch-del, vil denne bli utført, og så vil koden etter **try/catch**-blokken fortsette som normalt

Boksmodellen

- metode1 kaller metode2 som kaller metode3
- metode1 har en **try/catch**-blokk
- Metode3 og metode2 bruker **throw** for å angi et unntak
- aktivering av metode3 og metode2 brytes og metode1 fortsetter i **catch**-delen som passer til unntakstypen

metode3(int) : minKlasse

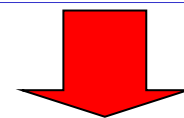
...

metode2(int) : minKlasse

...

metode1(int) : minKlasse

catch Exception

metode1(int) : minKlasse

...

Valg av catch-blokk

- Unntaksobjektene er instanser av subklasser av **Exception**
- **catch**-blokken som fanger opp unntaket velges ved å finne den *nærmeste* som håndterer unntaks(super)typen
- **try/catch** kan ha *flere* **catch**-blokker, som prøves i tur og orden. Den første som passer brukes.

```
metode3(String)
```

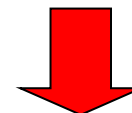
```
...
```

```
metode2(String)
```

```
catch IllegalArgumentException
```

```
metode1(String)
```

```
catch NumberFormatException
```


- *Anta at metode3 kaller **Double.valueOf(String)** og det gir et unntak av typen **NumberFormatException**. Hvilken metode vil da fange opp unntaket?*

```
metode?(int)
```

```
...
```

Valg av catch-blokk

metode3(String) : minKlasse
...

metode2(String) : minKlasse
catch IllegalArgumentException

metode1(String) : minKlasse
catch NumberFormatException

metode2(int) : minKlasse
catch IllegalArgumentException

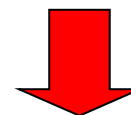
metode4(String) : minKlasse
...

metode3(String) : minKlasse
catch NumberFormatException

metode2(String) : minKlasse
catch IllegalArgumentException

metode1(String) : minKlasse
catch Exception

Hva hvis metode4
utfører throw new
IllegalArgumentException?

Egendefinerte unntakstyper

- Egne unntakstyper kan defineres ved å lage en *subklasse* av **Exception** eller av en **Exception**-subklasse
- Eksempel, unntak for ulovlige radiuser

```
public class UlovligRadiusException
    extends IllegalArgumentException {

    public UlovligRadiusException(String s) {
        super(s);
    }
}
```

- En unntaksklasse er en helt vanlig klasse, og må følgelig definere konstruktører og bruke `super(...)` for å kalle superklassens konstruktør
- Egne unntaksklasser kan inkludere variabler med detaljer om hva som var feil, slik at **catch**-koden blir bedre informert

RuntimeException vs. Exception

- **RuntimeException** (såkalt *unchecked*) er en subklasse av **Exception** for unntak som er uventede (i en eller annen forstand)

Feil i koden eller feil bruk av koden

- Andre typer, (såkalt *checked*) dvs. subklasser av **Exception** som ikke samtidig er subklasser av **RuntimeException** brukes for feil som er forventet (i en eller annen forstand)

Forventede komplikasjoner, skapt av omgivelsene

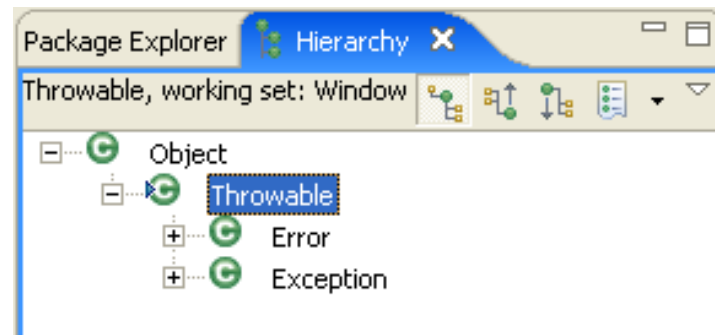
Fra Liang (tidligere bok): Checked Exceptions vs. Unchecked Exceptions

RuntimeException and their subclasses are known as *unchecked exceptions*. All other exceptions are known as *checked exceptions*, meaning that the compiler forces the programmer to check and deal with the exceptions.

throws

- To spesifikke krav stilles dersom en metode kan komme til å bli avbrutt av et *checked* unntak (som ikke er en **RuntimeEx.**):
 - den må eksplisitt deklare unntakstypen(e) vha. **throws <unntakstype>** etter parameterlista
 - metoder som kaller en metode med en slik deklarasjon, må enten fange opp unntaket vha. **try/catch** for denne unntakstypen eller selv deklare unntakstypen vha. en **throws**-deklarasjon
 - **IOException** f.eks., er checked og ikke ignoreres
- Ved riktig valg av superklasse for egendefinerte unntaksklasser, kan en altså tvinge kallende metoder til å enten håndtere unntaket eller si fra at unntaket kan oppstå

La oss ta en titt på unntakshierarkiet

- Viktige **RuntimeException**-klasser
 - **NullPointerException** – gjøre noe med null
 - **ClassCastException** – prøver å cast'e verdi til ulovlig klasse
 - **IndexOutOfBoundsException** – negativ eller for stor index til tabell- eller String-operasjoner
 - **NoSuchElementException** – for mange next() på en Iterator
 - **UnsupportedOperationException** – angis at valgfri metode i grensesnitt ikke er implementert, f.eks. **remove()** i **Iterator**
 - **IllegalArgumentException** – feil ved validering av argument
 - **NumberFormatException** – feil i tallformat
 - Runtime er *unchecked*, resten av unntakene *unchecked*
- Viktige **Exception**-klasser
 - **IOException**

java.io.IOException

- **IOException** er en **Exception** som er *checked* og derfor må fanges opp eller deklarereres at kan oppstå, dvs. enten
 - `try { ... } catch (IOException ioe) { ... },` eller
 - `throws IOException`
- IO-feil er såpass vanlige og alvorlige, og må derfor håndteres.
- Eksempel på lesing fra fil følger...

Filinnlesingseksempel

- Vanlig kode for lesing av fil:

- lag Reader-objekt(er)
- les i løkke
- pass på lukke Reader-objektet til slutt

```
File fil = new File(filnavn);
FileReader fileReader = new FileReader(fil);
BufferedReader reader = new BufferedReader(fileReader);
String linje = null;
int count = 0;
while (reader.ready()) {
    linje = reader.readLine();
    count++;
    System.out.println("Linje nr. " + count + ": " + linje);
}
reader.close();
```

- Hvis noe går galt nå, vil ikke fila bli lukket ordentlig!

Må sikre oss at reader.close() blir kalt

```
try {
    FileReader fileReader = new FileReader(fil);
    reader = new BufferedReader(fileReader);
    String linje = null;
    int count = 0;
    while (reader.ready()) {
        linje = reader.readLine();
        count++;
        System.out.println("Linje nr. " + count + ": " + linje);
    }
} catch (IOException ioe) {
}
try {
    reader.close();
} catch (IOException ioe) {
}
```

Hva skjer hvis vi
underveis får en
annen type Exception?

finally

- **finally**-blokken i en **try/catch** sikrer at en bestemt kodesnutt alltid blir utført, uansett hva som skjer i **try**-delen

```
try {
    // her skjer det noe rart
} finally {
    // rydd opp etter deg
    // blir utført uansett om det oppstår
    // unntak eller ikke
}
```

finally sikrer at reader.close() alltid blir kalt

```
try {  
    FileReader fileReader = new FileReader(fil);  
    reader = new BufferedReader(fileReader);  
    String linje = null;  
    int count = 0;  
    while (reader.ready()) {  
        linje = reader.readLine();  
        count++;  
        System.out.println("Linje nr. " + count + ": " + linje);  
    }  
} finally {  
    try {  
        reader.close();  
    } catch (IOException ioe) {  
    }  
}
```

Hva skjer hvis vi får en feil
før reader settes?

Closeable

- En egen variant av **try/catch** gjør lukking av ressurser som implementerer **Closeable** enklere
- **// FileReader implementerer Closeable**
try (FileReader reader = new FileReader(...)) {
 // her kan unntak bli utløst
}
- Trenger ingen **finally** her, fordi **reader** er **Closeable** og blir lukket automatisk

Ikke bruk try/catch i utide

- ```
try {
 Iterator it = liste.iterator();
 while (true) {
 Object o = it.next();
 // gjør noe med o her
 }
} catch (Exception e) {
}
```
- Her brukes **try/catch** som vanlig kontrollstruktur, hvor **it.hasNext()** skulle vært brukt. Fy, fy!

# Læringsmål for forelesningen

- Objektorientering
  - Håndtering av unntak (eng: exceptions)
- Java-programmering
  - Håndtering av unntak
    - Exception-objekter og –klasser
    - checked og unchecked
    - try, catch og finally
    - throw og throws
- VS Code
  - Se på klassehierarki med F4



# Har du nådd læringsmålene?

- **Java-programmering**

- Lag en NorskeTall-klasse som parser norske tall skrevet med ord, f.eks. "en", "tjueen", "førtiseks" osv. for tall opp til 100.
- Lag en egen type unntak som subklasser NumberFormatException, som NorskeTall-klassen bruker til å si fra om feilformattede tall. Det skal angis om feilen var for hele tallet (dvs. uforståelig), tierdelen (f.eks. "xxxen" eller enerdelen (f.eks. "tjueti").
- Hva skjer når du endrer koden slik at du subklasser Exception istedenfor NumberFormatException, og hva må du gjøre?